

УДК 582:32

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2024.53.19>

КВІТКОВИЙ СИМВОЛІЗМ В ПОЛІТИЦІ

Олена Іщенко, Інна Сайтарли

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
філософський факультет, кафедра філософії гуманітарних наук
вул. Володимирська, 60, 01033, м. Київ, Україна*

У статті розглядається питання квіткової символіки в політичному контексті. Інакше кажучи, йдеться про квітку як про специфічний знак-символ, який є неодмінним атрибутивним маркером будь-якої країни. Підкреслюється, що наведена флористична символіка пов'язана з неартикульованим знаряддям маніфестації тієї чи іншої інформації та, здебільшого, виконує семантичну функцію в міжнародній політиці та дипломатичних відносинах. Існуючи у формі складної художньої композиції, квіти здатні акцентувати нашу увагу на багатьох актуальних державних наративах. Так, зображення окремих епізодів сучасної української історії передається в інсталяціях на патріотичну тематику у вигляді квіткових панно. Квітковий дизайн є важливою ознакою національної та державної ідентичності.

На нашу думку, низка політичних смислів значною мірою виражається засобами державної символіки країни в аспекті квіткової емблематики. Так, герби декотрих країн не позбавлені рослинних елементів, які візуалізують як внутрішній устрій держави, її могутність, так і відтворюють інші сторони державно-політичного життя. Поряд з цим рослинна символіка використовується і у прапорі, реконструкція якого найчастіше представлена в килимовій техніці. Приміром квіткова гамма прапорів відстоює загальноєвропейські цінності, відображає дух свободи та незалежності, увічнює історичні події в країні та за кордоном.

У статті доведено, що своєрідність актуального культурного коду до теперішнього моменту відображається в національній квітці держави, яка є значущим «логотипом» на міжнародній арені. Вона несе відбиток національного світогляду, специфічного соціокультурного коду народу, його менталітету, етнокультурних особливостей, ціннісних орієнтацій. Додатково обґрунтовується, що символізація національної квітки завжди визначається різноманітними традиціями, звичаями, релігійними обрядами, міфами тощо.

Автори публікації звертають увагу на те, що квіткова палітра використовується як прихований знак під час різних політичних акцій (страйки, мітинги, демонстрації), маршів протесту, виборчих кампаній, референдумів і т. д. Квіти стають потужним інструментом вираження громадської думки і політичної позиції та використовуються як засіб вияву емоційного (чуттєвого) ставлення до політичних подій.

Усталена і визнана квіткова емблематика присутня в широкомасштабних демократичних перетвореннях, спрямованих на повалення деспотичних режимів та встановлення нового суспільного ладу. Вона є ознакою ненасильницького опору, мирних протестів, квіткових революцій, оскільки: «Квіти краще, аніж кулі!».

Ключові слова: символ, політична символіка, квітковий символізм, квіткова емблема, «мова квітів», національна квітка.

Постановка проблеми. Сучасна людина занурена в символічний світ. Різноманітна символізація у вигляді “штучно” вироблених знаків набуває всіляких властивостей внаслідок творчої діяльності людини по освоєнню оточуючого світу.

У соціогуманітарному знанні наукове осмислення категорії символ набуває доволі різної репрезентації і найчастіше розглядається як знак, що передає абстрактні поняття

у конкретній формі, відтак може мати неоднакову смислову конотацію у дослідженнях. У соціально-філософському контексті символ тлумачиться як розпізнавальна прикмета, образ, взятий в аспекті своєї знаковості, знак наділений безмежною багатозначністю образу, де структурність його незмінна, включає предметний образ і глибинний зміст, “прозорість” образу надає смислове навантаження символу. Сенс символу завжди заданий, який можна пояснити не лише зусиллями розуму, а й ірраціонально. У релігійному аспекті символ об’єктивує релігійні уявлення і вказує на їх зміст через знаковість (хрест, півмісяць, Віфлеємська зірка), яка має містично-магічне значення та сакральність. Таємничо-міфологізоване у позначенні природного постає в якості релігійного символізму. Переважно символи виражають моральні цінності суспільства, викликають певні почуття та образи, які об’єднуються у вірі. У політичному полі символи виявляють і передають духовний зміст культури через матеріальні предмети та створені образи, різноманітні дії, які є знаками цього змісту. Вони використовуються в якості інтегративної та мобілізуючої ролі, диференціюють соціально-політичних суб’єктів залежно від їх політичних цілей, мотивів, уподобань, є потужними інструментами агітації. Символи постають умовними образами політичних ідеалів, їх застосовують у пропагандистських лозунгах, вони виражають прихильність різних прошарків населення щодо внутрішньої та зовнішньої політики держави.

У контексті новітніх політичних процесів особливу нішу у символізації простору посідає квітова емблематика, яка несе в собі безліч прихованої інформації починаючи з дипломатичної мови у міжнародних відносинах і закінчуючи політичними подіями загальнодержавного значення (мітинги, демонстрації, протестні марші, урочисті події з приводу державних свят, вшанування пам’ятних об’єктів тощо). Квітова виразність, емність та образність дозволяє у вигляді флористичного дизайну апелювати до державних наративів, візуально представляти і передавати інформацію у часовому вимірі. Сьогодні квіткові елементи є невід’ємним атрибутом державної символіки, що спроможні по особливому відображати ідейно-символічну, суспільно-політичну, ціннісно-правову складову державно-політичного життя. Вони у якості умовних пізнавальних знаків містять у собі безліч смислів та значень, які визначають стосунки у політичному світі та представляють образ Батьківщини через квітковий національний символ країни. Так, все вище зазначене актуалізує тематику дослідження квітової символіки у політичній площині.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Існує великий діапазон вивчення символів у науковій літературі. Дослідженням в суспільстві символів-цінностей займалися М. Мамардашвілі, М. Ліфшиц, П. Бергер, Т. Лукман, символи-ідеали в аспекті онтології аналізувалися у творчості Е. Кассіра, П. Флоренського, П. Рікьора, Ж. Лакана. Різноманітні символічні форми осмислювалися у працях А. Шюца, У. Джеймса, Дж. Міда, Г. Келлі.

Особливої уваги тематика символізації політики заслуговує в роботах зарубіжних та вітчизняних дослідників Г. Лассуелла, Т. Парсонса, Ч. Пірса, Г. Міда, А. Каплана, Ф. Вільсена, С. Богачук, В. Полянської, В. Бебик, Л. Кочубей, С. Денисюка, М. Головатого, Т. Кадлубовича, В. Ковалевського, В. Корнієнка, М. Яркіна, В. Петренка, А. Чака, Є. Новака. Значний інтерес викликають напрацювання різноманітних методик щодо організації, проведення «кольорових революцій» іноземними фахівцями в особі Дж. Шарпа, М. Макфола, Д. Лейна та плеяди українських вчених С. Катуніна, О. Костюка, Г. Почепцова, Г. Гайдук, Т. Бевз, А. Колодія.

Попри відсутність значної кількості наукових публікацій стосовно обраної проблематики, автори спираються на ряд іноземних праць: А. Dumas «Les Plantes et leurs Symboles» (2000), А. Pavord «The Tulip» (2004), J. Minahan «The complete guide to national symbols and emblems» (2009). Основу наукової роботи складають теоретичні напрацювання

з квіткової символіки, культурно-національної символіки, квіткового етикету, флористичного дизайну, а також фактологічні дані з відкритих джерел.

Метою даної статті є дослідження квіткового символізму у політичному просторі в аспекті його ролі в системі політичної комунікації.

Вклад основного матеріалу дослідження. Політичний дискурс завжди сповнений символічними феноменами, змістовне значення яких криється у культурному контексті вживання. Іншими словами, генезис політичної символіки нерозривно пов'язаний з соціокультурним простором, який через політичні символи набуває різних значень. Розгортаючи свій дискурс за допомогою специфічної знакової системи, вони спрямовані, насамперед, на трансмісію такої інформації, яка є зрозумілою для більшості громадян. Специфічним знаковим символом у політичному полі постає квітка, як загальноприйнятий державний атрибут країни.

Починаючи з XVIII ст. квіткове мистецтво перебуває у тісному взаємозв'язку з національними традиціями і є своєрідним декоративним містком для налагодження широких політичних та культурних зв'язків між державами. Квітковий етикет репрезентуючи суспільний устрій держави, спирається на специфіку її історичного розвитку, враховуючи звичаї, традиції, обряди того чи іншого народу.

У політичному просторі регламентація відносин представників держави і влади обумовлена квітковим символізмом в аспекті оформлення офіційних заходів, урочистих прийомів, місць перемовин, зустрічей на найвищому рівні. Адже, як відомо, флористичний дизайн є важливою складовою міжнародної репутації країни. Квітка символіка відіграє особливу роль у канонах оформлення інтер'єрів президентських палаців, Капітолій, резиденцій послів, ситуативних кімнат, робочих кабінетів під час проведення представницьких заходів. Політичні та державні діячі активно користуються «мовою квітів» з метою висловлення почуттів ввічливості, шанобливого ставлення, великої пошани до лідерів, делегацій, народів інших країн. Ця «мова» є ефективним інструментом для залагодження конфліктних ситуацій, запобігання загострення у міжнародних стосунках, встановлення дружніх відносин між державами та їх представниками. Тож, маючи значний вплив у дипломатичних відносинах та постаючи негласним інструментом інформації, квітковий символізм виконує важливу семантичну функцію у політичній комунікації. В цьому аспекті, показовим є візит до Вашингтону Олени Зеленської, який відбувся 19 липня 2022 р. Під час зустрічі з президентом США Дж. Байденом перша леді України отримала квітковий букет, символічність та кольорова гамма якого уособлювала в собі різне смислове навантаження. Композиція включала нетрадиційне поєднання квіткового матеріалу: жовті соняшники (символ радості, оптимізму, тепла, колір – енергії), блакитні гортензії (символ вдячності, відданості, колір – віри, гармонії, спокою), білі орхідеї (символ розуміння, підтримки, співпраці; колір – чистоти, елегантності). Асоціативний ряд кольорової гами букету засвідчив велику пошану до дружини Президента України, і в її особі до усіх українських жінок. Акцент на державних кольорах України у квітковому букеті став показовою демонстрацією негласної пропозиції для дружніх стосунків між державами.

Сьогодні квіти у вигляді складних художніх композицій спроможні символічно-естетичним засобом акцентувати увагу на актуальних наративах держави. Наприклад, зображення окремих епізодів сучасної української історії, вшанування українського героїзму ретранслюється в інсталяціях «Київзеленбуду» (2022-2023 р.) присвячених патріотичній тематиці у вигляді квіткових панно «Україна незламна і нескорена», «Вперед до перемоги», «Фортеця Бахмут», «Повертайся живим» тощо. За допомогою квіткової палітри відтворюється символізм героїчної особистості, корелюючи із такими імперативами як сміливість,

витримка, патріотизм. Примітною особливістю таких символічних композицій є те, що при їх створенні використовується рослинний матеріал та кольорова гамма, що включає в себе: *tagetes* (символізує відвагу, асоціюється зі стійкістю); *цинерарію* (вказує на витримку військового лідера), *агератум* (є ознакою незламності та вірності ідеалам), *ірезіне* (символізує здатність адаптуватись до різних ситуацій), *очиток* (асоціюється з пристрасною любов'ю до рідної землі). У спектрі символізацій сучасна флористика є важливою складовою національно-державної ідентичності. Різноманітні квіткові інсталяції, на кшталт: «Я люблю Україну», «Мій дім 603 58», «Be brave like Ukraine», «Ти у мене єдина» виконують функцію колективної ідентичності, відокремлюючи «своїх» від «чужих».

Політичні смисли квіткової емблематики традиційно найбільше представлені у держаній символіці, як офіційних знаках предметно-зображального виразу, що утілюють у собі ідеї, почуття, цінності країни та спрямовані на зміцнення її державності.

Невід'ємним атрибутом держави є герб, геральдика якого містить в собі не лише ідейно-символічну, а й суспільно-політичну та правову складову, яка по-особливому відображається у квіткових елементах. Так засобами останніх може здійснюватися візуалізація внутрішнього устрою держави, її влади та інших аспектів державно-політичного життя. Скажімо, *герб Фінляндської республіки* (рис. 1.) вирізняється тим, що на ньому зображений коронований лев на червоному полі, де у правій передній лапі у вигляді руки в обладунку він тримає срібний меч із золотим державцем, а задніми лапами топче вигнуту срібну шаблю, руків'я якої є золотим, щит усіяний *дев'ятьма срібними трояндами, які символізують кількість адміністративних одиниць Фінляндської республіки* [5]. Складну композицію являє собою *герб Гренади* (рис. 2.). У центрі герба цієї острівної держави, щит поділений на чотири частини золотим хрестом, у середині якого зображено каравелу «Санта Марія». У верхній лівій та нижній правій секціях щита намальований британський лев, а у нижній правій і верхній лівій – *лілія із золотим півмісяцем*. Над щитом височить золота корона, прикрашена гірляндою гілок бугенвіллієї, які обрамляють *сім червоних троянд, котрі символізують сім спільнот Гренади*. Ліворуч щит підтримує армадил, що стоїть перед стебельцем кукурудзи, праворуч – гренадський голуб під банановою пальмою. В основі композиції гори, поля, велике озеро Гренади – Етанг. Національним гаслом країни у вигляді окантовки є: *«Вір'ячи в Бога, ми прагнемо, будемо і просуваємося як один народ* [5]». Примітною особливістю герба держави *Сент-Люсії* (рис. 3.) є візуалізація колоніального минулого країни. Так, геральдичний дизайн представлений у вигляді синього щита з перехрещеними бамбуковими стеблами, під якими поперемінно розташовані *троянди і лілії*, з поставленим у місці схрещення тронем вождя. На щиті зображений сталевий шолом із золото-блакитним бурелетом з рукою, в якій смолоскип. Щит з обох боків тримають два папуги, у дзьобах яких, листя тропічних рослин. У нижній частині герба на стрічці зазначений національний девіз країни: *«Земля, Народ, Світло»*. Кожен елемент герба несе в собі відповідну конотацію: тропічна рослинність країни представлена у вигляді бамбукового стебла, що символізує прагнення єдності островів Вест-Індії; *троянда Тюдорів і геральдична лілія династії Бурбонів представляють, Велику Британію та Францію*, які протягом XVII – XVIII ст. вели військові компанії за володіння островом; трон вождя у центрі, означає африканське походження більшості населення країни; синій колір щита символізує вірність, а золотий – добробут; *шолом над щитом – геральдику британських володінь*; рука зі смолоскипом – світло свободи; птахи представляють фауну Сент-Люсії [5].

Рис. 1. Фінський герб

Рис. 2. Герб Гренади

Рис. 3. Герб Сент-Люсії

З Імператорським доменом Японської держави асоціюється хризантемова емблема мон (рис. 4) як заміник державного герба країни. *Двошарова шістнадцятипелюсткова квітка* є особистою емблемою Імператора Японії та знаком імператорської влади, Сонця, багатства. Випромінюючи міць і енергію декоративна рослина асоціюється з богинею Сонця – Аматерасу, символізує честь, мужність, шляхетність, щастя та мудрість [2].

Знаковою емблемою герба народної республіки *Бангладеш* (рис. 5) є *квітка латаття* (зразок чистоти, цнотливості, невинності, краси), обрамлена колосками рису, що вказують на аграрний сектор країни. Над лататтям розташовано трілисник джуту (елемент прядільної культури), з обох боків від нього зображені чотири зірки, що уособлюють засадничі принципи держави: Націоналізм, Демократію, Ісламський соціалізм, Іслам [2].

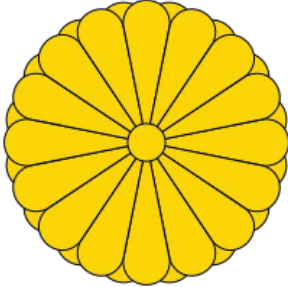

Рис. 4. Емблема Імператора Японії

Рис. 5. Національний герб Бангладеш

Символічне зображення квіткової геральдики на державному рівні, використовують у приміщеннях парламентів, дипломатичних установах, офіційних документах, на печатках глави держави й уряду, грошових одиницях, паспортах тощо, тим самим підкреслюючи смислово-сакральне значення для країни. Дизайн герба з його атрибутивними відмінностями не тільки виступає специфічним джерелом інформації про природні ресурси, культурно-історичну спадщину народу, відтворюючи кольори національних прапорів, а й наголошує на провідній ідеї держави, національній єдності громадян у вигляді політичних гасел.

Відмінним знаком держави постає прапор, демонстрація якого теж не позбавлена квіткової символізації. Адже, як відомо, стяг є невід'ємним атрибутом державних та національних свят, офіційних заходів, урочистих подій, флористична реконструкція якого

найчастіше створюється у килимовій техніці з урахуванням офіційного опису у межах законодавства країни. Сьогодні у ландшафтних парках різних країн світу при створенні композицій національних прапорів використовують: гвоздику, троянду, дельфініум, флокси, агератум, альтернатеру, вербену, цинерарію, бегонію, ірзине, оскільки цей квітковий матеріал є найстійкішими в техніці трансформацій. До прикладу, покажемо стала виставка квітів «Україна Європейська» (Київ), яка була присвячена країнам Євросоюзу з нагоди 65-річчя від дня створення ЄС (відбулася у 2015 р.), де більшість флористичних конструкцій створювалися із кольорової гамми національних прапорів країн Ради Європи. Представлена квіткова експозиція символізувала повернення України до європейських цінностей. Вшановуючи національно-державну символіку країн Європи (Бельгії, Данії, Ірландії, Італії, Люксембург, Королівство Нідерландів, Норвегії, Великої Британії, Франції, Швеції), виставка передавала колорит цих держав квітковою гаммою прапорів і візуально-образно відображала національні особливості кожної з них.

Як символ країни державний прапор постає ознакою ритуальних дій. Жодна пам'ятна дата, пов'язана з тими чи іншими історичними подіями в країні та поза її межами не можлива без традиційних урочистих церемоній покладання квітів до могил, меморіалів, пам'ятників, монументів, обелісків тощо. Траурна флористика у вигляді букетів живих квітів, жалобних вінків, патріотичних кошиків найчастіше відзеркалює кольорову гамму національних прапорів держави. Приміром, сьогодні вшановуючи мужність та героїзм, захисників незалежності суверенітету і територіальної цілісності України під час російсько-української війни, більшість могил загиблих воїнів прикрашена ритуальними композиціями у вигляді жовтих хризантем, троянд, гортензій, соняшників, синьо-фіолетових ірисів, смарагдової зелені та погребельними вінками із помаранчево-розових чи гранатових гладіолусів, бордових троянд, червоних гвоздик, багряних маків, що символізують кров, пролиту у битвах [4].

Відтак, державні символи консолідують націю, їхня квіткова емблематика відображає загальнолюдські цінності, ідеї які відстоювалися у політичній боротьбі за своє право на існування, відзеркалюють дух свободи і є ознакою суверенності країни.

Особливий культурний код нації відображається в національній квітці держави, символізація якої обумовлена різноманітними традиціями, звичаями, давніми культами, релігійними ритуалами, міфами, легендами тощо. У більшості країн світу вона виражає історико-культурну та соціально-політичну життєдіяльність народу.

Варто зазначити, що квіткова символіка держав утвердилася раніше, ніж герб та прапор. Так, відомо, що квітка жоржина була улюбленою рослиною для ацтеків, емблемою французьких королів починаючи з XII ст. стає ірис, червона троянда набуває високого статусу під час громадянської війни в Англії у XV ст., починаючи зі стародавніх часів знаковою для Верхнього Єгипту є «священна лілія Нілу» – лотос, надбанням Ємену з сер. XV ст. вважається квітка кави арабіки.

Сьогодні кожна країна послуговується власним розпізнавальним знаком в образі національної квітки, приміром маркером Албанії постає яскраво-червоний мак, Лівії – цикламен, Мальдивів – рожева троянда, Йорданії екзотичний чорний ірис, Індії горіхоносний біло-рожевий лотос, Ізраїлю яскрава анемона коронарна [4]. Квітковий образ держави найчастіше визначається на законодавчому рівні, показовим є оголошення президентом Р.Рейганом у 1986 р. троянда як національна квітка Сполучених Штатів Америки. Офіційний статус квітка отримує шляхом опитування громадської думки чи голосування, перемоги в конкурсі або просто користується любов'ю протягом багатьох століть займаючи важливе місце у культурі, релігії, мистецтві (поезії, літературі, архітектурі, скульптурі тощо).

Квіткова символіка є національно-культурно обумовленою. Втім, одна й та ж саме квітка може мати різне смислове значення. Так, тюльпан постає квітковою емблематикою Ірану, Афганістану, Нідерландів і ряду інших країн, семантичність якого багатовимірною [6]. Як відомо, тюльпаноподібну форму має державна емблема *Ісламської республіки Іран*, що складається із чотирьох півмісяців, меча і п'ять стовпів ісламу. Згідно стародавнього вірування, квітка тюльпан виросла з пролитої крові мучеників Ірану знаменуючи собою символ віри. На думку декотрих істориків, священного смислу ця травяниста рослина набула завдяки тюркській назві «лале» («лоле»), що співзвучна з іменем Аллаха. Відтак, в іранській культурі тюльпан є ознакою найвищих цінностей країни – національного патріотизму та самопожертви.

Особливе символічне значення квітка отримує в країні Ісламського Емірату Афганістані, яка переважно пов'язана з політико-військовою тематикою. Найчастіше асоціюється з військовим вторгненням СРСР до Афганістану для боротьби з повсталими моджахедами. Так, кривавий зміст отримує словосполучення «червоний тюльпан», уособлюючи в собі жорстокі тортури, що застосовувалися під час полону до радянських військових. Жертва після жаклих тілесних знущань ставала схожою на бутон тюльпану. Болісна смерть у муках невірною шураві гарантувала правовірним (радикальним ісламістам) потрапляння до раю. Іншу конотацію отримує словосполучення «чорний тюльпан», що є синонімом смерті і трагедії афганської війни, завдяки неофіційній назві військово-транспортного літака АН-12, який використовувався для перевезення тіл загиблих з території Афганістану в Радянський Союз, з умовним позивним – вантаж 200. Тож, для більшості афганського населення, органів силових структур, армії квітка тюльпан значиться символом впевненості, несамовитої пристрасті, любові до сміливих вчинків в ім'я Алаха, тому не позбавлена сакральної складової.

Зовсім протилежну семантику «турецька квітка» отримує в Королівстві Нідерландів і більш пов'язана з квітковою комерційною діяльністю. Адже, як відомо торгівля тюльпанами для голландців вважалася поважним бізнесом починаючи з XVI ст. Дана рослина була непоганим способом вкладання капіталу для заможних купців і не тільки. Однак, шалені спекуляції на ф'ючерсному ринку за купівлю цибулини призвели до так званої «тюльпаноманії» (з 1636-1637 рр.), що згодом залишила банкрутами майже більшу частину населення країни. Мода на «дивовижну квітку» породила чимало легенд (як-от сказання «про чорний тюльпан»), міфів, курйозних випадків.

Захоплення тюльпаном, який не має офіційного статусу в країні, пов'язане з багатьма історичними фактами. Так, у впродовж останніх місяців Другої світової війни міста західної частини Нідерландів, через блокаду нацистів і перекриття логістичних шляхів, залишилися без їжі. Основним продуктом харчування стали цибулини тюльпанів, що багаті на поживну речовину, енергію. Незважаючи на огидний смак і подразнення ротової порожнини, цибулини тюльпанів рятували значну кількість мешканців міст від голоду. Відомо, що під час Другої світової війни королівська родина, рятуючись від нацистів отримала притулок у Канаді. Згодом голландська принцеса Юліана на знак вдячності та в пам'ять канадців, які віддали життя за її батьківщину, подарувала столиці Канаді – Оттаві – сто тисяч цибулин цієї квітки [6].

Завдяки сприятливому клімату тюльпан став економічним іміджем країни. Багаторічній рослині присвячуються міжнародні виставки, фестивалі, щорічні паради, найвідоміший з яких *Влоетенсорсо*. Традиція квітництва репрезентована у знаменитому парку тюльпанів – *Кекенгоф* розташованого в м. Ліссе. Багатолітня рослина для більшості голландців є символом високого статусу, великих статків, заможності, шляхетності, витонченого смаку.

Отже, національна квітка тюльпан маючи природний ареал зростання отримує безліч інтерпретацій, постає у якості аристократизму обраних, є емблемою мучеників, перемоги над невірними. Національна квітка країни дозволяє краще зрозуміти специфіку світосприйняття, світорозуміння світу, що поширена в іранській, афганській голландській спільнотах, ціннісні орієнтації, етнокультурні особливості, естетичність відчуття дійсності.

Нині квітковий символізм набуває особливого ваги під час політичних акцій, демонстрацій, громадських рухів, передвиборчих компаній, референдумів тощо. Іноді постає прихованим знаком політичної боротьби, засобом впливу та комунікації між виборцями/ претендентами, між правлячою верхівкою/народом. «Мовою квітів» відстоюються різноманітні політичні ідеали суспільного життя, реалізуються політичні задачі, висловлюється активна життєва позиція великої маси населення [1].

Ефективність політичної символіки у вигляді квіткової емблематики репрезентується під час квіткових революцій, під якими розуміють опис мирних масових протестів або повстань, де учасники використовують квіти як символ опозиції та ненасильницького опору. Так, ненасильницькі спроби скинути владу характерні для Революції гвоздик у Португалії (1974 р.), що знаменувала собою безкровний військовий переворот в Лісабоні підпільною армійською організацією «Рух капітанів». Він призвів до повалення правоконсервативного диктаторського режиму Нової держави з приходом до влади лівих політичних сил. Естетичним засобом вираження політичних поглядів стала червона гвоздика, революційне значення якої прослідковується з часів Французької революції (1789 р.). Історично знаковою вона постала і під час революційних подій у Російській імперії (1917 р.). Будучи невід'ємним символом боротьби проти тиранії, маючи асоціацію з пролетарським класом, гвоздика стала розпізнавальним знаком соціал-демократичної партії більшовиків, згодом радянської номенклатури та лівої ідеології [3].

Революція гвоздик (військове звільнення португальців від диктатури) оповита легендами, як-от продавчиня лісабонського універмагу Селеста Сейруш проходячи повз солдата опустила свіжу гвоздику у ствол його гвинтівки, згодом, наслідуючи її, громадяни масово почали роздавати солдатам червоні гвоздики. Так заквітчані стволи з'явилися на вулицях португальської столиці і стали символом свободи, миру та початком нового життя країни.

Корінна зміна політичного курсу, соціальних структур та інституції відбулася під час Революції троянд в Грузії (2003 р.). Фальсифікація парламентських виборів правлячою верхівкою, неефективність державної влади, високий рівень корупції, низький рівень життя населення спонукали до масових соціально-політичних протестів у Тбілісі. Політична боротьба між пропрезидентською партією «За нову Грузію» та реформаторським блоком «Союз національного відродження» закінчилася перемогою опозиційних сил. Піком перемоги був вхід представників опозиції до зали пленарних засідань (парламенту) з трояндами в руках. Даний жест підкреслював ненасильницький характер опору протестувальників та демонстрував небажання вирішувати конфлікт силовими методами. Відтак, розпізнавальним знаком в аспекті політичної боротьби стала троянда як символ перемоги, слави, лояльності, хоробрості, поваги до опонента. Однак, квітка несла в собі неоднозначний натяк, оскільки бутон формою нагадує трохи сплющену кулю, а суцвіття – вічність.

Цивільний опір серед населення М'янми (Бірма) проти підвищення цін на паливо спричинив Шафранову революцію (2007 р.). Скасування Державною радою миру та розвитку субсидій на паливо і ризький стрибок цін на нього вивело тисячі протестувальників на вулиці різних міст з вимогою відставки військового керівництва. Вагому роль в антиурядовій ході відіграли буддистські ченці з міста Мандалай – духовного центру М'янми.

Завдяки їх зовнішньому вигляду (одягу), політичній активності та безпосередній участі у масових демонстраціях рух іменувався шафрановим. Відтак, колір квітки шафран (латинською крокус), якою здавна забарвлювали свої шати (халати) ченці, символізував надію та відродження, подібно першоцвітам, що пробуджуються ранньою весною, коли земля ще вкрита снігом.

Питання «цивілізаційного вибору» спостерігається в ряді інших революцій, приміром Тюльпанової в Киргизстані (2005 р.), Жасмінової в Тунісі (2010 р.), Лотоса в Єгипті (2011 р.), де квітка виступає матеріальним знаком вираження ціннісних орієнтацій, ідейних переконань, класових ідеологічних принципів.

Отже, у флоральних революціях для яких характерні ненасильницька конфронтація, кругообіг еліт, заміна політичної верхівки без докорінної зміни в соціально-економічній системі, здійснення реформ в інституціях державної влади, використання м'яких методів громадянського спротиву для досягнення мети, нетривалий період існування, наявність консолідованої опозиції, квітковість є невід'ємною складовою політичної риторики, пропаганди, агітації в аспекті прихованого символічного змісту.

Висновки. Вищевикладене дозволяє зауважити, що квітова «картина світу» у політичній площині занадто багатомірна, специфічна і пов'язана з національно-культурною складовою кожної країни. Сучасна «мова квітів» є невід'ємним атрибутом у дипломатичних відносинах, міжнародній політиці і часто постає потужним інструментом прихованої інформації. Флористичний дизайн у якості створення художніх композицій із квітів актуалізує увагу на наративах держави, є ідентифікатор нації та спрямований на зміцнення державності. Квітова емблематика представлена у державній символіці країн візуально-образно ретранслює ідеї, погляди, національні цінності держави в аспекті її незалежності та суверенності. Розпізнавальним знаком кожної країни є національна квітка, яка тісно пов'язана з географічним, культурним, економічним регіоном країни, постає ендемікою Батьківщини, таїть у собі легенди, перекази, міфи, переповнена релігійними значеннями та відіграє важливу роль у різноманітних подіях і віхах історії (голод, епідемії, військові завоювання). Різноманітна палітра квітів у якості прихованого знаку використовується у політичних акціях, демонстраціях, мітингах, громадських рухах. «Мовою квітів» відстоюються політичні ідеали суспільного життя, висловлюється активна життєва позиція більшості громадян щодо демократичних перетворень в країні.

Список використаної літератури

1. Бевз Т. Феномен «революція» у дискурсах мислителів, політиків, науковців. Монографія. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2012. 176 с.
2. Енциклопедичний довідник: все про світ: країни, прапори, герби /від. за вип. М. Ілляш. Київ: Школа, 2001. 622 с.
3. Чак А. Феномен «кольорової революції» як політичного явища сучасності. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. №1. 2018. С. 35-42.
4. Dumas A. *Les Plantes et leurs Symboles*. Paris: Éditions du Chêne, 2000. 128 p.
5. Minahan J. *The complete guide to national symbols and emblems*. Greenwood Press. Vol. 1. 2009. 365 p.
6. Pavord A. *The Tulip*. London: Bloomsbury, 2004. 440 p.

FLOWER SYMBOLISM IN POLITICS

Olena Ishchenko, Inna Sajterly

*Taras Shevchenko Kyiv National University,
Faculty of Philosophy, Department of Philosophy of the Humanities
Volodymyrska str., 60, 01033, Kyiv, Ukraine*

The article examines the issue of *floral symbolism* in the political context. Put it differently, it refers to flower as a specific sign-symbol that is an essential attributive marker for any country. It is emphasized that the above *floral symbolism* is related to an unarticulated instrument for manifestation some information and, for the most part, it performs of semantic function in international politics and diplomatic affairs. Existing in the form of complex art composition, flowers are nowadays able to focus of our attention on a lot of relevant state narratives. The image of certain episodes of modern Ukrainian history is relayed in installations dedicated to patriotic themes in the form of floral panels. *Floral design* is an important distinguishing mark in terms of national and state identity.

We believe that some political meanings are largely expressed by means of state symbolic of country. For example, the coats of arms of some countries, which are not devoid of floral elements, both visualize the internal structure of the state, its power, and reproduce other aspects of state and political life. Along with this, floral symbolization is also used in the flag, the floral reconstruction of which is most often presented in carpet technique. The floral range of flags upholds pan-European values, reflects the spirit of freedom and independence, and commemorates historical events in the country and abroad.

This paper is proved that peculiarity of relevant cultural code until current moment reflects in the national flower of the state, which is a significant "logo" in the international arena. It reflects the national specificity of the worldview, the specific socio-cultural code of the people, their mentality, ethno-cultural characteristics, and value orientations. This work additionally substantiates that the symbolization of the national flower is always determined by various traditions, customs, religious rites, myths, etc.

The authors of this publication also draw attention to the fact, that the floral palette is used as a hidden sign during various political actions (strikes, rallies, demonstrations), protest marches, election campaigns, referendums, etc. Flowers become a powerful tool for expressing public opinion and political position and are used as a means of expressing emotional (sensual) attitudes towards political events.

The established and conventional floral emblematic is in large-scale democratic transformations aimed at overthrowing despotic regimes and the establishment of a new social order. It is a hallmark of non-violent resistance, peaceful protests, flower revolutions, because: "Flowers are better than bullets!".

Key words: symbol, political symbolism, floral symbolism, floral emblem, "language of flowers", national flower.